

mában rejlő lehetséges társadalmi vonatkozású tanulási tartalmak, mind pedig a nem kevésbé átfogó jellegű, az adott kontextus keretein túl is érvényesnek mondható kommunikációs formák vizsgálatára lehetőség nyílik.

Amennyiben a pedagógus nem képes ezen célokat szem előtt tartva tervezni drámaóráit, akkor tanulóit egyszerre fosztja meg a fiktív helyzetben lehetséges, saját élményből táplálkozó közvetlen tapasztalatszerzés, valamint a kreatív önkifejezés és formakeresés mint kreatív munkaforma lehetőségeitől.

VIZSGÁRA FELKÉSZÍTŐ DRÁMA-TANFOLYAM

Az 5-10 éves drámapedagógiai gyakorlattal rendelkezőknek
a drámajáték-vezetői elméleti vizsgára felkészítő tanfolyamot indít
a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ,
Kaposi László vezetésével
1994. szeptemberében.

A 30 oktatási órából álló kurzus részvételi díja: 4000 Ft
A jelentkezéseket a beérkezés sorrendjében fogadjuk el.

Három szövőszék vár rám...

Dorothy Heathcote

(a BBC által készített film szövegének részlete *Deák Éva* fordításában)

D.H.: Sokáig filmsztár szerettem volna lenni, hosszú ideig tartott, amíg rájöttem, hogy a külsőm ehhez nem a legjobb.

Nem is álmodtam, hogy valaha drámával lesz dolgom. Egy szövőgyárban dolgoztam. Szerettem ott dolgozni, és visszamennék, ha úgy hozná az élet.

Férfihang: Tizenkilenc éves korában *Dorothy Heathcote* egy yorkshire-i szövőgyárban dolgozott. Huszonnégy éves korában már drámapedagógiát adott elő Newcastle-ban, ami mind Dorothy, mind az őt alkalmazó egyetem számára kalandos, sosem próbált vállalkozást jelentett.

D.H.: Bementem az iskolába, hogy megtartsam az első órát. Mivel az igazgató elfelejtette, hogy jövök, hirtelen fogta magát, odahívta az osztályterem előtt ácsorgó és haszontalankodó fiúkat, és azt mondta: „Ez a hölgy azért jött, hogy drámát tanítson nektek.” A fiúk persze különböző korúak voltak. Emlékszem, az futott át az agyamon, hogy mindenképpen meg kell ragadnom a figyelmüket. Azt mondtam: „Ha egy hajó kapitánya lennél, milyen tulajdonságok alapján válogatnád ki az embereidet?” Az első fiú erre azt felelte, hogy azt választaná, aki a leggyorsabban tud futni. Valójában egész életemben ilyen kérdéseket teszek föl.

Férfi: Gyerünk, befelé.

Férfihang: Ez az Axwell Park School bentlakásos iskola, ma úgynevezett közösségi otthon (*vagyis javító-nevelő intézet*). Ez Dorothy első találkozása ezekkel a gyerekekkel, senki nem tudja előre, hogy mi fog történni.

Igazgató: Ez Mrs. Heathcote, aki egy a játékot fog veletek eljátszani. Ez itt egy vegyes csoport, Mrs Heathcote; ezeket a fiúkat érdekelte a játék, szeretnék kipróbálni. Érezzék jól magukat!

D.H.: Nagyon köszönöm. (*A fiúkhöz*) Nos, már tudjátok a nevem. Telepedjete le. Először is szeretném bemutatni nektek ezeket a tanárokat. Látjátok, nyolc tanár ül körülöttetek, akik drámával foglalkoznak, és most eljöttek megnézni, hogy mi itt ma mire jutunk. Szeretnétek most tudni a nevüket, vagy inkább utána mutatkozzunk be?... Talán inkább a végén....

Nos, mennyi időnk van? Hánykor van ebéd?

Fiúk: Délben.

D.H.: Délben. Tehát mostantól délig kell eljátszanunk a játékot. Mit szeretnétek csinálni?

Fiú: Mi mondjunk ötleteket?

D.H.: Igen, halljunk néhány javaslatot.

Fiúk: Hadifogolytábor... Kőkorszak.

D.H.: Mikor először megyek be egy csoporthoz, még nincs határozott elképzelésem arról, hogy mi fog történni. Úgy gondolom, hogy az ő ötleteiket kell felhasználnom; azt szeretném látni, ahogy az ő elgondolásaik válnak cselekvéssé. Úgy megyek bele a játékba, hogy mindenre kész vagyok és semmihez sem ragaszkodom.

D.H.: Akkor mit csináljunk? Melyik tetszik jobban?... A hadifogolytábor. Akkor próbáljuk meg azt. Ahhoz, hogy hadifoglyok lehessetek, el kell, hogy fogjalak benneteket – mert azok akartok lenni, ugye? Ehhez bele kell egyeztetek abba, hogy okosabb vagyok nálatok, hiszen ti tizennégyen vagytok, én pedig csak egyedül. Tehát, ha hadifogolytáborba akartok kerülni, hagynotok kell, hogy odavigyelek benneteket. Jó lesz így? Vegyétek föl a puskátokat. Mindenki keressen olyan helyet, ahová leteszi a puskáját, és ahonnan bármikor könnyen fel tudja kapni. Most próbáljátok ki, hogyan teszitek le és veszitek föl a puskátokat. Ne feledjétek, hogy egyedül ez a puska van köztetek és a németek fegyverei között.

Egy fiú: És a kézigránátok?

D.H.: Nincsenek kézigránátjaink, csak puskáink. Egyetértetek ezzel?

Fiúk: Igen.

D.H.: És azzal egyetértetek, hogy senki nem kezd bohóckodni a fegyverével?

Fiúk: Igen.

D.H.: A csapatnak egyforma puskája van, a típusa mondjuk 202-es.

D.H.: Az a titka a játéknak, hogy valami olyat kell csinálni, ami megragadja a velünk játszó emberek figyelmét, összefogja őket mint csoportot, és nyomban meghatározott körülmények közé helyezi őket. Én rögtön az elején megpróbálok olyan szerepet fölvenni, amelyik azonnal érzékelteti a helyzet lényegét.

D.H.: Hány angol van odabent?

Fiúk: Tizen vagyunk.

Másik fiú: Senki nincs itt.

D.H.: Nagyon jól tudom, hányan vannak bent. Álljon föl a tiszt!

Fiúk: Ne állj föl! Maradj lent!

D.H.: Állj! A házban rajtad kívül tizenhárom ember van. Megszámoltuk.

Parancsnok: Nem fogunk kijönni.

D.H.: Ki fogod őket küldeni ezen az ablakon keresztül.

Par.: Nem.

D.H.: Tizenhárom puska és a tied. Tizennégy angol puska. Gyerünk! Körül vagytok zárva, semmi remény a menekülésre. Ha nem adjátok meg magatokat, mindenkit lelövünk.

Fiúk: Gondoljatok a gyerekeitekre. *(Leteszik a fegyvert)*

D.H.: Tizenhárom puska és a tiéd. Köszönöm.

Egy fiú: Tegyétek a kezeteiket a tarkótokra.

D.H.: *(a parancsnokhoz)* A te felelősséged, hogy a kezüket a tarkójukon tartsák.

Egy fiú: *(D. H.-hoz)* Egy kérdés.

D.H.: Tessék.

Fiú: Mi most gyerekek vagyunk?

D.H.: Nem.

Fiú: Aha.

D.H.: Egyenlők vagyunk. A foglyaim vagytok. Maradjatok bent. (*Par.-hoz*) Parancsold meg nekik, hogy maradjanak bent. (*Moraj*) Pofa be! (*Par.-hoz*) Mondd meg az embereidnek, hogy fogják be a pofájukat, és figyeljenek.

Par.: Csend legyen!

Egy fiú: Nincs más választásunk.

D.H.: Ez parancs. Ha nem engedelmességetek, a házat felrobbantjuk.

Par.: Én adom ki a parancsokat.

D.H.: Én parancsolok. Nem fogok rólad megfélemlíteni.

D.H.: Én nem „vizezem föl” a drámát. Ugyanazokat a helyzeteket használom, mint a drámaírók: az élet feszült helyzetét. Ha a tanár igazi feszültséget teremt, a többi magától jön.

Riporter: Mit ért az alatt, hogy „felvizezni”? A többi tanár azt teszi?

D.H.: Sziklák, fák, tündérek... Ennek semmi köze a valódi drámához. A dráma lényege: **igazi ember bajban**.

A németek „téglát” (beépített kém) választanak

D.H.: Nos, hogyan fogjuk akkor bevetni?

sr: úgy fogom odavinni, mint új rabot, akit nemrég fogtunk el.

D.H.: Jó. (*A kémhez*) Tudsz úgy viselkedni, mint egy új rab? (*Az őrhöz*) Durvának kell lenned vele. (*A kémhez*) Neked pedig el kell viselned a durvaságot. Tudni akarják majd, miért nem velük egyidőben fogták el az új rabot. Ezt biztosan meg fogják kérdezni. Fogalmam sincs, mit fognak még kérdezni, de nem ostobák. Mindent meg fognak próbálni, hogy minél többet megtudjanak az új emberről. (*A kémhez*) Anglián belül honnan való vagy?

Kém: Londonból.

Egy fiú: Oxfordból.

D.H.: London biztonságosnak látszik, nem gondoljátok? (*A kémhez*) Londonon belül honnan?

Kém: Coventry-ből.

D.H.: Coventry.

Egy fiú: Jó hely.

D.H.: Jó hely. Az apád él még?

Kém: Nem.

D.H.: Hogyan halt meg az apád?

Kém: Lelőtték Berlinben.

D.H.: Katona volt az első világháborúban?

Kém: Igen.

D.H.: Mit szóltok? Rendben lesz, nem?

Fiúk: Igen.

D.H.: (*a kémhez*) Szóval, ez a háttér. (*A fiúkhöz*) Dolgozzátok ki részletesen a háttérét, nekem nincs időm itt ácsorogni és ezzel foglalkozni. Ki kell találni az egész családjának a történetét. Gondoljatok arra, hogy azok ott mindenféle kérdést fel fognak tenni. Ők ismerik Angliát. Neked is ismerned kell.

Riporter: Miért nem mondta meg a fiúnak, hogy Coventry nem Londonban van?

D.H.: Mert most egyáltalán nem volt fontos, hogy hol van Coventry. A fiú így érezte helyesnek, és itt nem tények, hanem emóciók szintjén folyt a munka. Azt mondtam neki, hogy angolokat kell meggyőznie, és ő azt felelte: „Jó”. Ez a beleélésnek az a szintje, amin dolgozunk. Ha azt mondaná, hogy a Holdról jött, és igazán így is hinné, azt sem bánám. Egyébként azt véletlenül tudom, hogy Coventry nem Londonban van, de én is mondhatok hasonló butaságokat más esetben. Persze, ha a többi fiú nekiesett volna, meg kellett volna védenem. De senki nem esett neki, mindenki helyénvalónak érezte Coventryt, mert ők is teljesen benne voltak a játékban. Ez nagyon kényes dolog. Né-

ha talán meg kellene kérdeznem: „Biztos vagy ebben?” A tanítás egyik legfontosabb eleme azt tudni, hogy minek van jelentősége, minek nincs.

t

A „téglát” leleplezik

Egy fiú: *(A börtönőr elejti a kulcsot, a foglyok elrejtik azt. A kulcscsomót elrejtőhöz)* Nem, ne oda!

sr 1: Nyitva maradt az ajtó. Vedd elő a kulcsod! Hol van?

sr 2: Elejtettem.

sr 1: Kutassátok át a foglyokat. *(Nem találják meg a kulcsot.)*

A foglyok a szökésről beszélnek

- Melyik kulcs nyitja a zárat?
- Azt hiszem, az aranyszínű.
- Két ember szökjön el.
- Ha kettő elmegy, a többiek meghalnak.

Par.: Nem fogtok meghalni.

Egy fiú: *(az új fogolyhoz)* Ide figyelj, ha ebből az örök valamit megtudnak, azt nem viszed el szárazon.

sr 1: *(Visszajött. A kémhez)* Hans, hol vannak a kulcsok? Hol vannak a kulcsok?

Kém: *(Megmutatja)* Nála vannak, uram.

sr 1: Add ide!

Par.: *(A kémhez)* Disznó! Aljas disznó vagy!

Egy fiú: Ne nézzetek rá, arra sem érdemes. Takarodj! Mozdulj már!

A fiúk utólag megbeszélik a játékot:

- Herman volt a legjobb szereplő, mert mikor a téglá elárulta, hogy hol a kulcs, elkezdett sírni.
- A kém is. Én majdnem elnevettem magam, olyan vicces volt, mikor a parancsnok disznónak nevezte. De miért sírt? Hiszen német kém volt!

Par.: De nekünk azt mondta, hogy angol. A szavát is adta.

Kém: Én nem akartam sírni.

D.H.: Talán kalandmesének tűnik a játék, mintha mindenki csak tettette volna, hogy fogoly. Ha a fiúkat kérdezné, bizonyára azt mondanák, hogy nagy kalandot éltek át. Kellene hozzá egy kis idő, hogy őszinték kezdjenek lenni magukhoz, és belássák: valójában ők maguk voltak azok, akik itt beszéltek és cselekedtek.

Interjú Dorothy Heathcote-tal

David Davis

(Szauder Erik fordítása)

David Davis¹³: Munkáddal világszerte számtalan tanár *Betty Jane Wagner* könyvében, a „Drama as a Learning Medium”-on¹⁴, illetve a „Three Looms Waiting”¹⁵ című filmen keresztül ismerkedett meg. Annyira jól elkészített, „inspiratív” film ez, hogy kiváló eszköz lehet a tanítási dráma „eladásakor”, bár talán nem ez a legjobb kifejezés. Tanítási megközelítésmódom ugyanakkor szerintem radikális változáson ment keresztül az elmúlt tíz-egynéhány év alatt, legalábbis ezt érezheti az a néző, aki összehasonlítja a „Three Looms Waiting”-beli és például az NATD¹⁶-felvételen látható, a „vízválasztó” témára készített órát. Ennek az interjúnak az a célja, hogy eligazítsa az olvasókat a

¹³ Az interjú a *Dance and Drama*-ban jelent meg (1985, Vol 4. No 3.).

¹⁴ Hutchinson Education, 1979 *(A szerk.)*

¹⁵ A BBC által készített 50 perces film első részének szövege Három szövöszék vár címmel lapunkban is olvasható. *(A szerk.)*

¹⁶ National Association for the Teaching of Drama: a brit drámatanárok egyik nemzeti szövetsége. *(A ford.)*